

ПЕРСПЕКТИВИ МОЛОДОГО науковця в Україні та за кордоном

*І.О. Франкова,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця*

Нині існує великий інформаційний запит з боку студентів, аспірантів та молодих спеціалістів, які мають намір реалізувати себе як науковців у медичній сфері. Перед ними щораз постає низка питань: які переваги надає написання наукової роботи в Україні? До чого слід бути готовим під час вступу до аспірантури? Які є програми стажування за кордоном для студентів-медиків, молодих науковців та лікарів? За допомогою яких ресурсів можна отримати доступ до додаткової інформації, відео-лекцій, освітніх програм?

Усі ці та інші важливі питання обговорювалися на засіданнях наукового гуртка кафедри психосоматичної медицини і психотерапії Національного

медичного університету імені О.О. Богомольця, яку очолює доктор медичних наук, професор Чабан Олег Созонтович.

Зважаючи на актуальність окресленої тематики, пропоную детально розглянути сучасні вимоги до молодих науковців, а також звернути увагу на українські та міжнародні організації, що сприяють становленню майбутніх фахівців у галузі психіатрії.

У минулому році Кабінет Міністрів України оприлюднив постанову № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016. Відповідно до нових вимог вступні випробування до аспірантури вищого навчального закладу (наукової установи) містять:

- вступний іспит із обраної спеціальності;
- вступний іспит з іноземної мови в обсязі, який відповідає рівню B2 загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Абітурієнт, який підтвердив свій рівень знань, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складання вступного іспиту з іноземної мови з найвищим балом. Якщо аспірант володіє рівнем знання мови C1, то він матиме додаткові переваги.

Варто зауважити, що організатори більшості сучасних воркшопів, стажувань та форумів за кордоном, надаючи гранти та можливість безкоштовної участі в міжнародних заходах, вимагають від учасників надати сертифікат про вільне володіння англійською мовою.

Наступним кроком після успішного складання вступних іспитів є підготовка до подачі документів для затвердження теми кандидатської дисертації, а саме: написання анотації, пошук необхідної наукової інформації, формування індивідуального та календарного плану наукової роботи.

Інформаційний пошук включає в себе перелік наукових праць, що стосуються теми майбутньої наукової роботи за останні п'ять років. Анотація має включати такі розділи: обґрунтування теми, стан розробки проблеми в Україні та за кордоном, останні дані стосовно теми, що вивчається. Необхідно чітко окреслити завдання, які досі не вирішені; зазначити мету, задачі, матеріали і методи дослідження, наукову новизну та практичне значення роботи. Таким

чином, ще до вступу в аспірантуру, вибору та розробці майбутньої теми потрібно присвятити чимало часу. Студент потрапляє в дуже складну ситуацію, бо навички формування мети та задач дослідження набуваються лише завдяки певному досвіду та допомозі старших колег. Досить часто магістри та аспіранти припиняють навчання через те, що не отримують достатньої підтримки від наукових керівників. Вони почувуються розгублено, оскільки не мають чітких рекомендацій та правил щодо виконання роботи. З часом у них може з'явитися відчуття, що їх робота нікому непотрібна. Звичайно, якщо аспірант не усвідомлює навіщо саме йому його науковий продукт, а робить це лише для звітності, – це може значно ускладнити процес з психологічної точки зору. Саме тому, схвалення від старших колег є вагомим фактором у цей період. Крім цього, додаткову емоційну та моральну підтримку можна знайти у наукових співтовариствах та гуртках. Не варто забувати й про публікації в міжнародних журналах наукометричних баз даних. Звертатись до якісної наукової літератури можна як до хороших вчителів.

Навчання в аспірантурі передбачає написання певної кількості статей. обов'язковою вимогою до кожної роботи є публікація коротких тез, що містять актуальність, мету, методи та результати дослідження, зокрема й англійською мовою. Отже, якщо студент планує пов'язати життя з наукою, вже зараз йому потрібно:

- вчити англійську;
- шукати цікавий напрям майбутньої наукової роботи;
- проводити інформаційний пошук (опрацьовувати наукові статті);
- думати про мету дослідження.

На мою думку, завдання аспірантури це – насамперед навчити молодого спеціаліста працювати з літературою, висловлювати свої думки у вигляді наукової дискусії, обирати актуальну тему для наукової статті, ставити мету й задачі, будувати дизайн дослідження та допомогти здобути навички доповідача.

Сучасна освітньо-наукова програма аспірантури вищого навчального закладу (наукової установи) відповідно до нових вимог має містити не менше 4-х складових:

- здобуття глибинних знань зі спеціальності (не менше 12 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи [ЄКТС]);
- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями – професійна етика (4-6 кредитів);
- набуття універсальних навичок дослідника (усна та письмова презентація результатів власного наукового дослідження українською мовою, організація та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складання пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрація прав інтелектуальної власності [6 кредитів ЄКТС]);
- здобуття мовних навичок, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової

роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, для повного розуміння іншомовних наукових текстів (6-8 кредитів ЄКТС).

Повертаючись до питання власної мотивації та колегіальної підтримки, я хочу поділитись власним досвідом. Для мене таким підтримуючим простором стала онлайн-спільнота «Ukrainian young psychiatrists», що була створена у 2010 р. за ініціативою молодих лікарів-психіатрів Олени Жабенко (Київ), Наталії Жабенко (Луганськ) та Ореста Сувало (Львів). Її головна мета – об'єднати молодих спеціалістів з різних регіонів України, створити єдиний інформаційний простір, де спеціалісти можуть обмінюватись інформацією щодо навчання, програм обміну, семінарів, воркшопів і конференцій з психіатрії та психології в Україні та за кордоном. Нині до складу групи входять спеціалісти з усіх регіонів нашої країни. У 2013 р. це об'єднання стало секцією Асоціації психіатрів України, яку очолює Семен Фішелевич Глузман. За його протекції та підтримки з 2013 р. Україна стала повним членом Європейської федерації молодих психіатрів (EFPT), що відкрило для молодих фахівців додаткові можливості. Так, тепер вони можуть взяти участь в програмі обміну лікарів-інтернів зі спеціальності «психіатрія» в одній з країн Європи.

EFPT є незалежною, некомерційною організацією, яка була створена у 1993 р. за ініціативою 16 молодих спеціалістів, що зібралися разом обговорити проблеми підготовки лікарів-інтернів. У наш час організація представляє лікарів-інтернів та молодих психіатрів з 30 європейських країн, які розглядають такі важливі питання як: тривалість тренінгу, якість програми підготовки, необхідність включення тренінгів із психотерапії або з проведення наукового дослідження в освітню програму інтернатури.

У цьому році була створена нова робоча група «Психіатри без меж». Представники з України та інших країн Європи (Італії, Англії, Туреччини, Греції, Румунії, Німеччини), що у своїй роботі мають справу з переселенцями, проводять дослідження серед молодих спеціалістів з приводу того, чи доцільно включити у програму підготовки тренінг з транскультуральної психіатрії задля оптимізації роботи з психологічною травмою та гострим стресом. Нестача знань та досвіду в цій галузі стала тим фактором, що об'єднав сучасну молодь разом. Отже, федерація дає потужний поштовх для самомотивації й обміну досвідом та успішні перспективи для молодих і амбіційних людей. Для усіх охочих потрапити до програми обміну інтернів на веб-сайті EFPT (<http://efpt.eu>) у розділі «Exchange» описані правила подачі документів. Варто наголосити, що для студентів з України з 2016 р. введена додаткова грошова стипендія як допомога для участі в програмі.

З 1 по 31 травня 2017 р. документи можна буде подати в онлайн-режимі. Для цього потрібно підготувати резюме, мотиваційний лист та лист підтримки від старшого колеги, і, звісно, документ, що підтверджує володіння необхідним рівнем англійської мови.

Ще однією важливою ініціативою, яку розпочала цього року EFPT, став грошовий грант (Porto research award) на проведення наукових досліджень. Він становить 1000 євро та буде надаватися щорічно протягом 10 років. Впровадження цього заходу має на меті заохотити та сприяти проведенню наукових досліджень у галузі психіатрії та залучення молодих психіатрів в життя федерації.

Крім того, на сайті у розділі «Корисні посилання» міститься перелік освітніх курсів, шкіл та безкоштовних онлайн лекцій з психіатрії, психотерапії та психології англійською мовою. Особисто я рекомендую звернути увагу на курс лідерства та професійних навичок молодого психіатра під керівництвом Нормана Сарторіуса. Програма спрямована на забезпечення підготовки професійних навичок; створення всесвітньої мережі молодих лікарів-психіатрів у країнах, що розвиваються; підтримку проектів, які об'єднують молодих психіатрів. Адже саме молодим спеціалістам, незалежно від того, чим вони займаються (дослідженнями чи клінічною роботою), часто не вистачає навичок, які б допомогли їм представити результати своїх досліджень, вмінь для спілкування з колегами, які займаються аналогічною роботою в інших місцях. Протягом цього курсу на практиці розглядаються такі теми: «Як правильно читати наукову статтю», «Як вибрати тему для свого дослідження», «Як вибрати інструменти для оцінки психічного стану», «Як зробити дослідження без будь-яких ресурсів», «Як підготувати постер», «Як написати наукову статтю», «Як обрати вдалу назву для статті», «Як написати резюме», «Як дати лекцію», «Як організувати симпозіум».

На веб-сайті асоціації (<http://aim-mental-health.org>), яку очолює Норман Сарторіус, у розділі «Documents» знаходяться презентації щодо вищезгаданих тем. Частина майстерень залишаються гнучкими, тому теми можуть бути адаптовані до конкретних потреб учасників. Захід є безкоштовним, до того ж надається грант на проїзд. Для цього учасник має підготувати презентацію про своє дослідження та постеру доповідь англійською мовою.

На жаль, мало хто знає, що більшість ініціатив для молодих лікарів безкоштовні або ж організація надає грошові гранти. Для цього необхідно лише подати якісне резюме, мотиваційний лист та проект власного дослідження англійською мовою.

Резюме має бути структуроване у порядку пріоритетності:

1. Особиста інформація.
2. Професійний досвід роботи.
3. Освіта або професійний тренінг (науковий ступінь дуже вітається).
4. Публікації.
5. Наукова активність, досвід викладання.
6. Нагороди та почесні звання.
7. Сфера інтересів.

Інкони аплікантів просять надати відео-запис – коротку розповідь про себе, проект, або мотивацію участі в тому чи іншому конкурсі на стипендію. Таким чином, судді зможуть оцінити не тільки рівень знань англійської, а й можливість привернути увагу аудиторії лаконічно й переконливо. Бо наукова робота передбачає презентацію результатів на конференціях, конгресах. Як відомо, аудиторія сприймає лише 30 % інформації на слух, а інші 70 % залежать від невербального способу подачі – інтонація, погляд, вираз обличчя, жести та посмішка – ось що утримує увагу насправді.

Я побачила і відчула на власному досвіді, що Європейська наукова спільнота значною мірою підтримує молодих спеціалістів з України, що є важливим мотивуючим фактором у написанні та проведенні наукового дослідження, тож мій список рекомендацій поповнився новими пунктами:

- здати тест на знання іноземної мови;
- написати резюме англійською;
- в колаборації чи під керівництвом старших колег опублікувати тези дослідження (публікації для резюме);
- на основі магістерської чи анотації дисертаційного дослідження створити презентацію доповіді українською та англійською мовою;
- виступити з доповіддю на конференції молодих вчених.

Підсумовуючи, я хочу рекомендувати всім молодим науковцям і тим, хто має намір стати ним, – подавайте заявки на конкурси, беріть участь в семінарах, що організують наші та закордонні спільноти, публікуйте статті – все це підвищує вашу конкурентоспроможність на нашому ринку праці. Для отримання актуальної інформації долучайтеся до групи «Ukrainian young psychiatrists» у соціальній мережі Facebook. Крім цього, ми завжди раді бачити молодих науковців на засіданнях гуртка кафедри психосоматичної медицини і психотерапії.

